

Yaşar Qaralıyev,
M.F.Axundov adına Milli
Kitabxananın bölmə müdiri

Kitabxanalarda kütləvi tədbirlərin keçirilməsi metodikası

Sözsüz ki, bu tədbirlərin əsas məqsədi bədii irsin ana xəttini oxuculara çatdırmaqdan ibarətdir. Belə tədbirlər sayəsində oxucular respublikamızda baş verən hadisələr və respublikamızın görkəmli icimai, elm-mədəniyyət xadimləri haqqında düzgün məlumat almış olurlar.

Elə buna görə də kitabxanalarda mədəni-kütləvi tədbirlərin geniş oxucu kütləsi üçün gərəkliliyi və səmərəliliyi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Təbii ki, mədəni-maarif müəssisələrində və kitabxanalarda bu formada atılan hər yeni addım milli mədəniyyətimizin tərəqqisini genişləndirdiyi kimi müasir oxucunu da qədim və zəngin mədəniyyətimizə, söz sənətimizə hörmət ruhunda təربيyə etməkdən ibarətdir.

Kitabxanalarda keçirilən ən iri həcmli tədbirlərdən biri oxucu konfranslarıdır. Oxucu konfranslarının üstün cəhətlərindən biri odur ki, bu və ya başqa icimai xadimlərin yaradıcılığı və yaxud onların ayrı-ayrı əsərləri ilə kütləvi oxucunu tanış etmək imkanı yaradır.

Oxucu konfransında müzakirə olunacaq əsərlərin nə dərəcədə əhəmiyyətli və təsirli olması, günümüzün tələbləri ilə necə əsaslanması əsas meyar kimi götürülür. Oxucu konfransını keçirmək üçün kitabxanaçı (tədbirin keçirilməsinə məsul şəxs) kitabxana filialları ilə birlikdə proqram tərtib etməlidir. Həmin proqramda keçiriləcək tədbirin adı, giriş sözü və çıxış edəcək başqa şəxslərin adı qeyd olunmalıdır.

Oxucu konfranslarına hazırlıq dövründə kitabxanaçı yubilyar haqqında olan ədəbiyyatı seçməli və həmçinin dövrü mətbuatda dərc olunan materialardan da istifadə etməlidir. Tədbirin keçirilməsində orta məktəbin ədəbiyyat müəllimlərinin, ixtisaslı mü-təxəssislərin, klub və muzey işçilərinin, məktəbin sifə şagirdlərinin imkanlarından maksimum istifadə etmək vacibdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, belə tədbirlərin təşkilində məktəb şagirdlərinin iştirakına şərait yaratmaq çox vacibdir. Bütün bu cür tədbirlər kitabxanalarda oxucuların və kitab verilşinin çoxal-

masına xidmət edir. Uşaq və gənclər kitabxanaları tərəfindən şagirdlərin tədbirlərə cəlb edilməsində əsas amil onların asudə vaxtının düzgün təşkil edilməsinə, mütaliənin düzgün istiqamətləndirilməsinə, oxucu marağının yönənilməsinə və həmçinin görkəmli şəxsin irsindən faydalanmasına kömək edəcəkdir.

Yuxarıda bəhs etdiyimiz oxucu konfransını aşağıdakı misal üzrə göstərməyə çalışacağıq.

Məhəmmədhusəyn Şəhriyarın ana dilində yazdığı əsərlərinin bədii irsindən faydalanmaq üçün oxucu konfranslarını müxtəlif adlar altında keçirmək olar.

1. Şəhriyarın yaradıcılığı;
2. Xalqımızın Məhəmmədhusəyn Şəhriyar sənətinə olan hörmət və sevgisi;
3. M.Şəhriyar yaradıcılığında Azərbaycan mə-tivləri;
4. M.Şəhriyar şerlərində türkçülük və türk dili problemləri və s.

Format etibarı ilə ədəbi-bədii gecələr oxucu konfranslarına çox yaxın tədbirlərdəndir. Bu cür gecələrin keçirilməsinin də özünəməxsus xarakterik cəhətləri vardır. Tədbirin keçirilməsinə 1-1.5 ay vaxt tələb olunur.

Ədəbi-bədii gecələrin köməyi vasitəsilə oxuculara kütləvi tədbirlər haqqında geniş məlumat verilir. Bu tədbirləri müxtəlif adlar altında keçirmək olar. Bunu aşağıdakı misal üzrə göstərməyə çalışacağıq.

Dediklərimizi Səməd Vurğun yaradıcılığının təmsalında göstərək. Məs.: «S.Vurğunun söz dünyası», «S.Vurğun poeziyası», «S.Vurğun dramaturgiyasında vətənpərvərlik mövzusu», «S.Vurğun poeziyasında şifahi xalq ədəbiyyatımızın yeri» və s. adından görüldüyü kimi, tədbir iki hissəyə ibarət olur: ədəbi və bədii. Birinci hissədə müzakirə olunan əsər və ya mövzu haqqında məruzə, çıxışlar olur. İkinci hissədə isə tədbiri keçirən kitabxananın imkanlarından asılı olaraq bədii proqram təşkil edilir. Ədəbi və bədii hissənin proqramı ayrı-ayrılıqda tutulur və hər iki hissə eyni mövzuya həsr edilir. İkinci hissədə onun

Respublikamızın Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərinin (MKS) mərkəzi kitabxanaları və onun fəaliyyəti yubiley ilində oxuculara çatdırılacaq əyani və şifahi təbliğatın; kitab sərgiləri, kitabxana plakatlari, stend, albom, ədəbi-bədii gecələr, söhbətlər, disputların aparılması, oxucu konfranslarının və bibliografik icmaların keçirilməsini təmin etməlidir. Bundan əlavə hər hansı bir kitabxana icmaların keçirilməsini təmin etməlidir. Bundan əlavə hər hansı bir kitabxana icmaların keçirilməsini təmin etməlidir. Bundan əlavə hər hansı bir kitabxana icmaların keçirilməsini təmin etməlidir.

Kitabxanalarda keçirilən kütləvi tədbirlərin mütəşəkkil, planlı, sistemli, romantik və emosional təşkil və keçirilməsi cansıxıcılığı, formalizmi azadan qaldırmaq və onların təsiri gücünü artırmaq.

Yazdığı səhifələrdən parçaları, pyesləri əsasında düzəldilmiş kiçik səhnələr və lirikasına bəstələnmiş mahnılar formasında ssenari tərtib edilmişdir. Tədbirin mövzusunə uyğun materiallar keyfiyyətlə seçilməli, bədii hissənin ssenarisini ilə uyğunlaşmalıdır. Belə tədbirlər oxucu kütləsinə özünə daha çox cəlb edir, onların bədii-estetik zövqünün formalaşmasına real şərait yaradır, həmçinin də oxucuların müəyyən qismi bilavasitə tədbirin iştirakçısına çevrilir. Tədbirin dinamikliyini və ağırlığını artırmaq üçün klub teatr dərnəklərinin əməkdaşlarını, orta məktəb müəllimləri və yuxarı sinif şagirdlərini işə cəlb etmək lazımdır. Çünki kitabxanalarda bu tədbiri ayrılıqda öz qüvvəsi ilə təşkil etmək və keçirmək imkanına malik deyildir.

Bu tədbiri keçirmək üçün kitabxanaya ilk növbədə əlaqədar təşkilatlar, mədəniyyət evi, orta məktəblərin dil-ədəbiyyat müəllimləri və S.Vurğunun şəxssən tanıyan adamları ilə (şair və yazıçılar, incəsənət xadimləri və s.) əlaqə saxlanmalıdır. Tədbirdə imkan daxilində rayonun bədii özəfəliyyət kollektivləri iştirak etməli, S.Vurğunun sözlərinə yazılmış mahnılar və lent yazıları səsləndirilməlidir. Gecəni rayonun mədəniyyət evində, məktəblərdə və ya kitabxananın özündə keçirmək olar.

İstər oxucu konfransları və istərsə də ədəbi-bədii gecələrin təşkili bir qayda olaraq fotostendler və kitabxana plakatlari ilə tamamlanır. Məs.: S. Vurğunun dramaturgiyasına həsr olunmuş fotostendi «S.Vurğun-100» başlığı altında düzəlmək olar. Fotostendi nəzərdən keçirən hər bir oxucu S.Vurğunun yaradıcılığının ölməz inciləri olan müxtəlif dram əsərlərinin tamaşalarından fotolarla tanış olmaq imkanını qazanır. Stenddə nümayiş edilən hər bir foto-şəkil oxucunu ədəbin zəngin yaradıcılığı ilə tanış edir. Foto-sərgidə görkəmli rejissorların, aktyorların və başqa görkəmli xadimlərin ədəb haqqında dediyi qiymətli fikirlərdən sitatlar da öz əksini tapanmalıdır. Bir sözlə, sənətkarın yaradıcılığının müəyyən məqamlarının bədii tərtibat: fotosərgilər və plakatlari vasitəsilə geniş oxucu kütlələrinə göstərilməsi kitabxanalarda keçirilən tədbirlərin bədii estetik gücünü artırır. Çünki keçirilən hər

bir tədbirin səviyyəsi haqqında təəssüratı onlar yaradır.

Bundan başqa kitabxanalarda kitab müzakirələrinin, disputların və ucadan oxuların keçirilməsinin əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Keçirilən kütləvi tədbirlər içərisində kitab müzakirələri xüsusi yer tutur. Çünki kitablar oxucuların dünyagörüşünün və bədii-estetik baxışlarının təbii təşkilində mühüm rol oynayır.

Kitab müzakirələrini ədəbin müxtəlif əsərlərinə görə keçirmək olar. Nümunə üçün S.Vurğunun tarixi dram əsəri olan «Vaqif» pyesini götürək. Kitabxanaya əsərin müzakirəsinə ciddi hazırlıq görməli və əsərlə bağlı müxtəlif suallar tərtib etməlidir. Həmin suallar müzakirə zamanı «Vaqif» pyesinin mahiyyətinin aydınlaşdırılmasına xidmət etməlidir. Məs.:

1. «Vaqif» əsərinin tarixi mahiyyəti nədən ibarətdir?
 2. Şair əsərdə Vaqifi necə təsvir etmişdir?
 3. Əsərdə vətənpərvərlik süjeti necə qurulmuşdur?
 4. Vaqif rolunun ilk ifaçısı kim olmuşdur?
- Kitabxanaya əsərə uyğun sualların sayını artırmaq olar.

Müzakirə zamanı maraqlı və oxucuları düşündürən məsələlər meydana çıxır. Həmin məsələlərin oxuculara çatdırılmasında kitabxananın ədəbiyyat müəllimlərinin gücündən istifadə etməsi daha məqsəduşundur.

Kitabxanalarda keçirilən kütləvi tədbirlərdən biri də bibliografik icmallardır. İcmallar əsasən müəllifin kitabları və ayrı-ayrı əsərləri haqqında oxuculara məlumat vermək üçün təşkil edilir.

Göründüyü kimi, yubiley hazırlıq dövründə yubilyarın şəxsiyyətinə, onun həyatının qararlıq qalan məqamlarının açılmasına, ədəbi irsinin düzgün təhlilində aid olan ədəbiyyata maraqlı daha da artır. Belə məlumatlar əsasən qəzet və jurnallarda dərc olunduğundan geniş oxucu kütləsi onları ardıcıl əldə edib oxuya bilmir. Odur ki, belə əsərlərin bibliografik icmalını keçirmək üçün yubilyarın adı altında (məs. «S.Vurğun») xüsusi kartoteka tərtib olunmalıdır.

Kitab təbliğinin ən səmali təbliğat formalarından biri kitab sərgiləridir. Sərgilərin ümumi məqsədi bir olsa da, mövzusunə görə müxtəlif olur. Kitabxanaçıların məsləhət görərdik ki, kitab sərgilərində birinci növbədə mövzuya müvafiq olaraq rəhbər ədəbiyyatı yerləşdirsinlər və yeri gəldikcə, illüstrasiya materiallarından, şəkillərdən və sitatlardan da istifadə etsinlər. Sərgilər vasitəsilə çap əsərləri oxuculara əyani olaraq çatdırılır.

Yubilyarın kitabxanalarda sərgilərinin tərtibi metodikasına diqqətlə yanaşmaq tələb olunur. Sərgilərin tərtibatına bəşarətdən yanaşmaq, eksponatları necə gəldi düzmək olmaz.

Sərgi xüsusi zövqlə tərtib olunmalı, məzmununa, bədii-estetik dəyərlərinə ciddi fikir verilməli, çap məhsulları, şəkillər və sitatlar xüsusi sistemlə düzəlməlidir. Belə sərgilər daha cəlbədiçidir və seçilmiş materiallar mövzunun bütün tələblərini əhatə edir. Lakin kitabxanaların sərgiləri tərtib edərkən kitabxananın öz daxili imkanlarını da nəzərə almalıdırlar. Beləliklə, sərgilər oxucuları kitabxanalarda təşkil edilən tədbirlərə cəlb edir və onlarda xüsusi maraq oyadır. Aşağıda S.Vurğunun yaradıcılığına həsr olunmuş bir kitab sərgisinin nümunəsini veririk.

S.Vurğun-100

1. Başlıq: «Səməd Vurğun - 100»
2. S.Vurğunun şəkli.
3. S.Vurğunun 100 illik yubileyi və haqqında olan dövlət materialları. S.Vurğunun öz yaradıcılığında bir

sitat.

- Sitat: «Eşq olsun bu şöhür qəhrəmanlara!
Mən alıq dəyirəm bu gün onlara!»
4. S.Vurğun haqqında deyilmiş fikirlərdən bir sitat.
 - 6-7. S.Vurğunun akademik nəşri.
 - 8-9. S.Vurğunun ayrı-ayrı əsərləri.
 - 10-11. S.Vurğun haqqında ədəbiyyat.
 - 12-13. S.Vurğun haqqında dövrü mətbuatda dərc olunmuş materiallardan bəzi nümunələr.

14. Bu kitabları oxuyun!

15-20-ci xanadək cibliklərə əlavə ədəbiyyat, əsərlərinə çəkilmiş filmlərdən fotolar, dram tamaşalarından çəkilmiş şəkillər, sərgilərin yazılmış mahnılarının val-ları, klipləri və s. yerləşdirmək olar. Bunu da xatırlatmaq özümlə borc bilir ki, sərginin hazırlanması tərtibçi-kitabxananın öz təxəyyülü ilə daha da zənginləşdirilə bilər. Çünki, indi yeni texnologiyalar vardır. Kompüter və başqa texniki vasitələr nəzərdə tutulur.

Bütün bunlara yekun vuraraq, belə bir nəticəyə gəlik ki, kitabxanalarda hər hansı bir yubilyarın yubileyini geniş miqyasda keçirməsini təmin etmək üçün, əlaqədar təşkilatın köməyindən əhəmiyyətli dərəcədə istifadə etməli, nəzərdə tutulmuş tədbirin reallaşdırılmasında öz bilik və bacarığını əsirgəməməlidir.

Ədəbiyyat

1. Abidov M. Kitabxanalarda kütləvi tədbirlərin keçirilmə metodikası. M.F.Axundov adına Azərbaycan Respublika Dövlət Kitabxanası. - B.: 1988. - 17.
2. Səfiyev B. Kitabxanalarda əyani təbliğat. Kitabxana işçisinə kömək. -1972. -№2. -s. 27-31.
3. Подготовка и проведение устных библиографических образцов. Метод. памятка. - Тбилиси, 1963.-11 s.
4. Организация и проведение вечера англйского народного баллады. Метод рекомендацши. - М., 1971. - 44 s.

Methods of holding mass programs in libraries

Summary

In this article methods of holding mass programs in libraries have been put in the centre of attention, particular importance of book exhibitions, literary circles, public debates, readers' conferences and others holding in this direction have been valued and using of advanced experience has been recommended.

Методика проведения массовых мероприятий в библиотеках

Резюме

В данной статье идет обстоятельный разговор о методике проведения массовых мероприятий в библиотеках, дается оценка важности проводимых книжных выставок, литературно-художественных вечеров, диспутов, читательских конференций и других форм работы, влияющих на развитие культуры и формирование личности, раскрывается передовой опыт ведущих библиотек республики.